

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ BİRLEŞTİRİLMESİ

Sosyal refah devleti anlayışının en önemli göstergelerinden biri olan sosyal güvenlik, toplumlarda, sosyal ve ekonomik değişme ve gelişme sonucu ortaya çıkan risklere karşı bireyi korumak ve bu tür riskleri bertaraf etmek üzere oluşturulmuş ve zamanla vazgeçilmez insan haklarından biri olmuştur. Sosyal güvenlik sistemleri yoksulluğu ve gelir dağılımındaki eşitsizliği önlemede ve toplumsal huzuru sağlamada çok önemli bir rol oynadığı için, ülkemizde de Anayasa'nın "Sosyal Güvenlik Hakkı" başlıklı 60. maddesi ile herkesin bu hakka sahip olduğu vurgulanmış ve bu hususta gerekli tedbirlerin alınması devletin görevi olarak kabul edilmiştir.

Fiili sosyal güvenlik kapsamı, istihdam koşullarındaki olumsuz değişimden birebir etkilenmektedir. İnförmel sektördeki, yarım zamanlı ya da esnek çalışmadaki ve işsizlikteki artış, sosyal güvenlik çatısı altındaki işçi sayısını yeterince düşürmektedir. Bir de formel sektörün sosyal güvenlik harcamalarını kısıp kapsamını daraltınca, geriye hem ruhsal hem de fiziksel olarak sağlıksızlığa, yoksulluğa mahkum edilmiş bir toplum kalmaktadır.

Yüksek işsizlik oranları, emek piyasasının artan esnekleşmesi, yarım zamanlı çalışmanın artması gibi nedenler sosyal koruma alanını başlı başına daraltan bir işlev görmektedir. Bu bakımdan bir yurttaşlık hakkı olarak her bireyin sosyal koruma şemsiyesi altına girmesini öngören genel bir sağlık sigortası toplumsal refah ve huzuru korumak bakımından son derece gereklidir.

Dünyada birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de sosyal güvenlik konusu; gerek sosyal güvenlik kurumlarının bütçe açıklarının giderek önemli tutarlara ulaşması ve kamu bütçeleri üzerindeki mali baskının artmasına yol açması, diğer taraftan sağlık hizmetlerinin maliyetinin artması, hizmetin kalitesi ve niteliğindeki yakınmalar ile gündemin ilk sıralarına yerleşmiştir. Bu yakınmalar temelinde; kurum yapılarından, yönetim eksikliklerinden, var oluşlarını sağlayan ve varlıklarını sürdürmelerine yarayan

mevzuatın karmaşıklığından ve sağladıkları yardımların birlikten uzak olması, üyelerine farklı standartlarda ve eşitlik ilkesi gözetilmeden sundukları hizmetlerden kaynaklanmaktadır.

Temel sosyal koruma ve hizmetleri sağlama ve yoksulluğu azaltma çabalarına entegre ve çok boyutlu bir çerçevede yaklaşmak gerekmektedir. Sağlık sigortaları birleştirildiği gibi, emeklilik sigortaları da birleştirilmeli ve diğer yandan işsizlik sigortası tüm iş arayan bireyleri kapsar hale getirilerek yaşamaya yetecek bir miktara yükseltilmelidir.

Bilgi çağının eşliğinde bulunduğumuz bu dönemde sosyal güvenlik sisteminin bir yol ayrımına geldiği ve yeniden yapılanma ihtiyacı içerisinde olduğu açıktır. Değişimin yönüne karar verirken soruna neden olan konuların da iyi saptanması gerekir. Gözetilmesi gereken başlıca nedenler arasında;

- ▶ Sosyal yardımlar ile sosyal sigortalar hizmetlerinin iç içe girmesi
- ▶ Sosyal güvenlik kurumları arasında norm ve standart birliğinin sağlanamamış olması
- ▶ Aralarındaki koordinasyon ve işbirliğinin azlığı
- ▶ Sosyal güvenliğin tüm vatandaşları kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmaması ve aktif-pasif sigortalı oranının dengelenememesi
- ▶ Yüksek düzeyde kayıt dışı istihdamın varlığı
- ▶ Denetim hizmetlerinin yetersizliği sayılabilir.

Sosyal güvenlik sisteminde reform herkese eşit kaliteli bir sağlık hizmeti sunumunun finansmanına yönelik Genel Sağlık Sigortası, sosyal yardımları toplulaştırarak nesnel yararlanma ölçütlerine dayalı muhtaç kesimlerin erişebileceği bir sistem oluşturulması, sağlık dışındaki kısa ve uzun vadeli sigorta

kollarının yer aldığı tek bir emeklilik sistemi rejimi kurulması ve bu üç temel işleve ilişkin hizmetlerin vatandaşın hayatını kolaylaştıracak şekilde sunulmasına olanak sağlayacak kurumsal bir yapı oluşturulmasını gerektirmektedir.

Sosyal güvenlik reformunun gerekliliği konusunda 10 yılı aşkın bir süredir tartışmalar, araştırmalar yapılmaktadır. İlk ciddi ve kapsamlı reform girişimi ise 1999 yılında başlatılmış ve kapsamı genişletilerek günümüze kadar süregelmiştir. 1999 yılındaki reform çalışmalarına bakıldığında açıkların kontrolü açısından gerekli ama yetersiz bir çalışma olarak kalmıştır. Bu çalışmalarda yalnızca SSK ve Bağ-Kur kapsama alınmış Emekli Sandığı dahil edilmemiş, dışarıda bırakılmıştır ve genel olarak emeklilik sigortası sistemi ile kısıtlı kalıp sağlık sigortası sistemi ve sosyal yardım sistemi dışarıda bırakılmıştır. 1999 yılı reformu sonuçları gözden geçirildiğinde bütüncül bir sosyal güvenlik reformunun tasarımı yani emeklilik sigortası, sağlık sigortası ve sosyal yardım sigortasını birlikte içeren ve bu alanlarda çağdaş hizmet anlayışını ülkemize yerleştirmeyi amaçlayan bir sosyal güvenlik sisteminin gerekliliğini göstermiştir.

En son Temmuz 2004'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik ve Reform Önerisi adı altında bir belge tartışmaya açmıştır. Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın genel çerçevesini esas alan bu reform önerisi tüm sosyal güvenlik kurumlarının tek bir kurumsal yapı altında toplanması, böylelikle geri ödeme kurumları ile tek tip sözleşme ve tek saymanlığa geçişi öngörmüştür. Genel Sağlık Sigortası, sosyal güvenlik kurumlarının emeklilik ve sağlık sigortası birimlerinin birbirinden ayrılmasını dolayısıyla varolan idari örgütlenmenin yapılanmasının değiştirilmesini amaçlamaktadır. Hizmeti satın alan ve hizmeti sağlayan birbirinden ayırmak, böylece ölçülebilir bir denetim imkanı sağlamak hedeflenmektedir.

Sağlık sektöründeki kapsamlı bir yeniden yapılanma yalnızca hastane işletmeciliği ve eczaneler gibi hizmetler kesimini değil doğrudan sağlıkla ilgili olan sanayi kollarını da içermek durumundadır. Örneğin ilaç sektörü reformu olmadan, Türkiye'de sosyal güvenlik reformunun tamamlanması esasen mümkün değildir. İlaç harcamalarının % 74'ünü ka-

mu sosyal güvenlik kurumlarının üstlendiği ilacın asıl alıcısı devlettir. Sosyal güvenlik reformu emeklilik ve sağlık sigortası sistemlerini tasarlamının yanında sağlık sektörünün bir endüstri olarak yeniden yapılandırılması demektir ve bu da son derece önemlidir. Yeniden yapılanmanın yönü de elbette önemlidir. Ancak, sağlık hizmetlerinde kalite ve standardizasyonu sağlayacak her türlü reform önerisi sağlık personelinin birincil düzeyde kamu sağlığı açısından değerlendirmesi gereken önerilerdir.

Eczacılar açısından sosyal güvenlik kurumlarının birleştirilmesi, birer sağlık elemanı olarak çok ciddi avantajlar sağlamaktadır. Öncelikli olarak, toplumun tüm kesimlerine eczacılık hizmetlerinin ulaştırılması sağlanmış olacaktır. Diğer yandan, standart getirilmesi, eczacılar üzerinde büyük bir yük oluşturan bürokratik işlem sayısını ve hacmini azaltacaktır. Elbette geçiş dönemi sıkıntıları mevcuttur. Özellikle geri ödeme, dönem dönem eczacılar açısından çok büyük boyutlu sorunlar doğurmaktadır. Ancak bu sıkıntıları ortak gücümüzle aştığımız oranda, ortaya çıkacak tablo eczacıların ve eczacılık mesleğinin geleceği açısından çok daha iyimser olmamızı sağlamaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminde reform herkese eşit kaliteli bir sağlık hizmeti sunumunun finansmanına yönelik Genel Sağlık Sigortası, sosyal yardımları toplulaştırarak nesnel yararlanma ölçütlerine dayalı muhtaç kesimlerin erişebileceği bir sistem oluşturulması, sağlık dışındaki kısa ve uzun vadeli sigorta kollarının yer aldığı tek bir emeklilik sistemi rejimi kurulması ve bu üç temel işleve ilişkin hizmetlerin vatandaşın hayatını kolaylaştıracak şekilde sunulmasına olanak sağlayacak kurumsal bir yapı oluşturulmasını gerektirmektedir.
